

Det kunne "organiseres", indsendt af Hans Henrik Frey, Elling

Historie 1:

FREDERIKSHAVN: Det der generede mig personligt mest i besættelsestiden var først og fremmest kulden.

Vi havde i 1941 og 1943 nogle kolossalt strenge vintre. Tildelingerne af koks var små og ikke nær rigelige nok til at kakkelovnen kunne fyre bare én stue op.

Vi supplerede med alt, hvad vi kunne: med træ, og selv enkelte møbler røg med og så med tørv ude fra landet.

Det var altid spændende, når vi fik et læs tørv - det var sædvanligvis om vinteren - og de kunne se faste og gode ud, men når de kom til at ligge et stykke tid i kælderen tøede de af og til, og dannede et vådt moselignende lag.

De bedste tørv var maretørvene, som blev hugget ud af klitterne ved vestkysten, hvor man den dag i dag kan se lagene - for eksempel ved Skiveren.

Huset havde en kælder, der bestod af en lang gang. Nede for enden af den drejede vi til højre, og det sidste rum var vores.

Vi børn fik jobbet med at hente tørv. Først ned i den lange gang, som var bælgmørk, fordi folk stjal pærerne, og de små ruder i de forskellige rum var for længst gået itu, så en hærskere af vildkatte holdt til i kælderen.

De susede om benene på os, og når vi nåede vores kulkælder, stirrede vi ind i en halv snes vildkatteøjne, og de katte måtte vi først kyse ud ved at slå på kulkassen, og det var ikke altid de var lette at få ud.

Så hen og stikke hånden ned i de våde tørv i håb om, at det ikke var en død kat jeg i fik fat i, hvilket det var en enkelt gang.

Min initiativrige far lavede en gang en lille legevogn på fire hjul til os. Den var vi meget begejstrede for, indtil han sagde, at vi jo kunne prøve at trille ned på kulkajen og se, om vi kunne finde nogle stykker kul, som kulleperne havde tabt.

Vi gjorde det faktisk, men opdagede, at vi var mange om buddet, så det gav ikke rigtig noget.

Han fik engang organiseret en tønne spildolie fra Alfa Diesel. Den lagde vi molersten ned i.

De kunne suge en masse olie, ind i kakkelovnen med dem og de brændte og varmede vidunderligt, men de gav en slem stank og et frygteligt griseri.

Der var så koldt, at der nogle vintre sad et tommetykt lag is på indersiden af køkkenvæggen.

Historie 2:

FREDERIKSHAVN: I Frederikshavn havde tyskerne beslaglagt samtlige skoler undtagen Ørnevejens Skole, så efter en kort periode med undervisning hist og her, blev alle byens elever undervist her, så der var tryk på bygningerne.

Byen havde dengang 15.000 indbyggere, og der var godt 1900 elever på skolen.

Jeg dumpede ind i en fjerdeklasse i august 1940, hvor jeg blev godt modtaget og fandt mig fint til rette.

Som skoleinspektørens søn havde jeg dog et problem, som stod klart for mig med det samme: Hvis jeg var for dygtig eller lærervenerlig kunne jeg let blive ugleset af mine kammerater og blive mobbet, så jeg valgte helt bevidst, at sådan skulle det ikke være, og sådan blev det heller ikke. Jeg er aldrig blevet mobbet; kort og godt: jeg var med på den værste.

Skoledagen begyndte klokken 8, og når der blev ringet ind, stillede de mange elever op på snorlige rækker ud for den messingknap i skolegårdens asfalt, der angav klassens nummer.

De elever, der kom for sent, blev sendt til opstilling under klokken, hvor lærerne troede, at vi stod til spot og spe, mens misdæderne og de andre elever nærmest syntes, at det var sejt. Ifølge nys nævnte programerklæring, måtte jeg jævnligt sørge for at komme for sent og blev skrevet op i Skoleinspektør Andersens sorte bog. Tre ganges forbrydelse kostede en eftersidning.

De strenge gårdvagter sørgede for at alle stod stille, og gjorde man ikke det, vankede der en lussing.

Undervisningen bestod for størstedelen i overhøring. Var man den uheldige skulle man rejse sig op og lire lektien af – eller man kom op til tavlen for at demonstrere sin kunnen. Kunne man ikke sine ting, fulgte der en straf hos de fleste lærere.

Det kunne være en lussing, niv i øret eller hårene på siden af hovedet, eftersidning eller i grove tilfælde slag af en lineal i håndfladen eller oven i knolden. Der var kun en lærer, der slog med spanskrør i klassen – det var gedebukken. Spanskrøret var ellers forbeholdt skoleinspektørerne.

Efter overhøringen noterede de fleste lærere en karakter ned i sin sorte bog.

Lærer Bønsdorf havde sin specielle måde at vurdere de daglige præstationer på: Havde man klaret sig dårligt, sagde han: ”Gå ned og sæt dig bagest -det er fordi du er vagest”, og således rundede vi rundt fra time til time.

Historie 3:

FREDERIKSHAVN: Hvordan oplevede jeg selve besættelsen?

Frederikshavn var en by på 15-16.000 indbyggere og med lige så mange tyske soldater, og selv om de fyldte godt i landskabet, så skyldtes de mange savn og ulemper ikke så meget dem, som krigen selv.

Alt blev hurtigt hverdag og den gode fredelige førkrigstid gled i baggrunden.

Perioden kan helt klart inddeles i to perioder, nemlig 1940-1943 og så resten af besættelsen.

I den første tid gik livet bortset fra varemangel og andre mangler stille og roligt, og det havde kongen og regeringen jo også sagt, at sådan skulle det være.

De tyske soldater var venlige og høflige. Selv om de fyldte godt i forretningerne, stillede de sig gerne i kø lige som vi andre. De var selvfølgelig ubudne gæster, men når det nu ikke kunne være anderledes.

Ja, der var ligefrem fordele ved situationen. Handelsfolkene havde god omsætning, og de tyske anlægsarbejder gav velbetalt arbejde til de arbejdsløse og til dem, hvis erhverv var indskrænket, som for eksempel fiskerne, der jo kun kunne fiske i begrænset omfang og med livet som indsats.

Tyskerne arrangerede koncerter på Kirkepladsen og teaterforestillinger i Hindenburglager og inviterede byens spidser med fruer, og de mødte op; politimester, borgmester og byrådsmedlemmer med flere.

For den almindelige dansker var det selvfølgelig ærgerligt at måtte undvære krydderier, kaffe, te og tobak, risengryn og hvad ved jeg, men opfindsomheden kendte ingen grænser, og de mest forfærdelige erstatninger dukkede op, og så vænnede man sig til dem.

Ingen behøvede at sulte under besættelsen, selv om det var småt med mange rationerede varer, og det var utroligt, hvad man kunne ”organisere”, som det hed.

Som dreng spekulerede jeg ikke meget over sortbørshandel, men der er ingen tvivl om, at mange af de ekstra varer, vi skaffede os, kom fra den sorte børs, og det var vel kun halvt sort, når det lykkede os at skaffe en kvart gris eller nogle æg eller fjerkræ på landet.

Selv fløde kunne man organisere på mejeriet, hvis man havde en aftale og gik ind ad bagdøren.

